

Психологічна служба

Тривалий вплив наслідків війни на психоемоційний стан учасників освітнього процесу, мотиваційну сферу дітей і дорослих, необхідність соціальної адаптації дітей до нових умов, зокрема, з родин вимушено переміщених, психоемоційне виснаження учасників освітнього процесу, потреба підтримки безпечного освітнього середовища – визначають завдання та напрями роботи практичних психологів та соціальних педагогів закладів освіти.

Методичні рекомендації укладено з метою:

- систематизувати ключові орієнтири для фахівців з трансформації психологічної служби системи освіти (станом на 10 серпня 2026 року);
- надати професійні орієнтири щодо організації роботи практичного психолога, соціального педагога з учасниками освітнього процесу в області з урахуванням сучасних тенденцій;
- окреслити можливості підвищення кваліфікації працівників психологічної служби.

Розділ І. Трансформація психологічної служби: орієнтири для фахівця

1.1. Концептуальні новації

Від початку 2026 року психологічна служба системи освіти України проходить етап глибокої трансформації, спрямованої на перехід до «сервісної моделі підтримки». Реконструкція нормативна та концептуальна відбувається в межах співпраці Координаційного центру з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України та Міністерства освіти і науки України у межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?». Мета – докорінні зміни підходів до психологічної служби: від універсального спеціаліста «для всіх завдань» до багаторівневої системи послуг. Психосоціальна допомога розділяється за ступенем складності, а завдання розподіляються між фахівцями.

Саме поняття «трансформація» найбільш вживане у виступах представників Координаційного центру з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України та МОН України. Основна відмінність «трансформації» від «реформування» полягає в глибині змін, їхньому характері та кінцевій меті (реформування покращує та оновлює наявну систему, тоді як трансформація створює принципово нову якість або нову систему). «Концептуальним ядром цього переходу є багаторівнева система допомоги, побудована за логікою піраміди інтервенцій IASC та принципу

ступінчастої допомоги, а його нормативним носієм – нова редакція Положення про психологічну службу, Концепція трансформації психологічної служби в системі освіти операціоналізована державним планом заходів до 2030 року», – зазначено в аналітичній записці «Трансформація психологічної служби в системі освіти» від Координаційного центру з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України (<https://surl.li/zzcsgv>).

Піраміда інтервенцій IASC (IASC – з англ. Inter-Agency Standing Committee – Міжвідомчий постійний комітет, головний форум ООН із координації гуманітарної допомоги) – це модель організації психічного здоров'я та психосоціальної підтримки (скорочено – ПЗПСП) в умовах надзвичайних ситуацій. Складається з чотирьох рівнів, які охоплюють допомогу від базових потреб до спеціалізованих послуг.

Ключові трансформації та інновації

- оновлення стандартизації: нормативно-правової бази та професійних стандартів на період до 2030 року;
- фаховий супровід: впровадження інституту супервізії для підтримки та запобігання вигоранню спеціалістів;
- цифровізація: створення електронного кабінету працівника та переведення сервісів у онлайн-формат;
- партнерство: посилення міжвідомчої співпраці з ІРЦ та закладами охорони здоров'я.

1.2. Нормативні новації

1.2.1. «Концепція розвитку психологічної служби у системі освіти України»

Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.07.2026 р. № 705-р. Нормативний документ визначає стратегічні напрями розвитку психологічної служби, її місію, принципи діяльності та пріоритетні завдання (режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/705-2026-%D1%80#Text>).

Концепція спрямована на створення ефективної, доступної та науково обґрунтованої системи надання психосоціальної та психологічної допомоги, орієнтованої на створення умов для психологічного благополуччя учасників освітнього процесу в освітньому середовищі. Нова модель психологічної служби передбачає взаємопов'язані *рівні організації надання психосоціальної та психологічної допомоги*:

Рівень	Завдання (докладніше в Концепції)	Зміст (докладніше в Концепції)
--------	-----------------------------------	--------------------------------

Рівень 1	Створення психологічно безпечного освітнього середовища – реалізується на рівні закладу освіти керівництвом у взаємодії з іншими учасниками	Впровадження правил поведінки, соціально-емоційного навчання, запобігання булінгу, насильству
Рівень 2	Базова психосоціальна та психологічна допомога та реагування – забезпечується педагогічними та науково-педагогічними працівниками	Щоденне спостереження, виявлення змін в емоційному стані, застосування базових заходів підтримки, психоедукація
Рівень 3	Цілеспрямована психосоціальна та психологічна допомога – забезпечується практичним психологом та соціальним педагогом	Психологічна діагностика, індивідуальні й групові консультації, ведення випадку, рекомендації педагогам
Рівень 4	Спеціалізована психосоціальна та психологічна допомога – у випадку, коли потреби здобувача освіти виходять за межі повноважень працівників психологічної служби	Перенаправлення, за згодою батьків, до фахівців ІРЦ, закладів охорони здоров'я або надавачів послуг поза системою освіти

✓ *Увага! Важливо врахувати:*

1. *Потреба у перехідному етапі для всіх виконавців у побудові багаторівневого підходу до організації надання психосоціальної та психологічної допомоги в закладі освіти на етапі трансформації:*

- для керівників закладів освіти – усвідомлення змісту підходів, прийняття відповідних організаційно-адміністративних рішень;

- для педпрацівників – усвідомлення змісту та меж відповідальності як учасників системи, самоаналіз власної психологічної компетентності, стану володіння методами допомоги, змісту співпраці з фахівцями психологічної служби закладу;

- для практичних психологів, соціальних педагогів – усвідомлення змісту та меж відповідальності як учасника системи на кожному рівні та загалом, зокрема як фахівця у сфері психічного здоров'я (який фахово володіє знаннями, вміннями, навичками відповідно до професійного стандарту та фактично виступає «методичним консультантом» з питань психосоціальної допомоги для педпрацівників) та як відповідального за ведення випадку;

- для психологів ЦПРПП – усвідомлення змісту та меж відповідальності за реалізацію завдань Концепції в межах повноважень, як представників суб'єктів, що залучені до психологічного забезпечення освітнього процесу, здійснюють методичну підтримку та організовують підвищення кваліфікації педагогічних працівників, зокрема що стосується психологічної компетентності, надають психологічну допомогу педагогічним працівникам;

- для психологів/консультантів ІРЦ – усвідомлення змісту та меж відповідальності за реалізацію завдань Концепції в межах повноважень.

2. *Від працівників психологічної служби потрібно:*

- системна психологічна просвіта (психоедукації) педпрацівників;
- поширення чек-листів для педпрацівників для спостереження та виявлення змін в емоційному стані учасників освітнього процесу;
- уважна коректна співпраця на кожному рівні, без перетину меж відповідальності інших учасників системи;
- не розриватися між усіма функціями, а чітко працювати на своєму рівні компетенцій, активно залучати педагогів, керівництво та зовнішні служби.

3. Відповідно до Концепції, психологи ЦПРПП, психологи/консультанти ІРЦ є суб'єктами реалізації «Концепції розвитку психологічної служби у системі освіти на період до 2030 року», в межах повноважень.

4. *На загальнодержавному рівні координацію функціонування психологічної служби здійснює державна установа «Український інститут розвитку освіти» (УІРО), що перебуває у сфері управління МОН України, – в межах компетенції забезпечує методичний супровід діяльності психологічної служби, координацію впровадження Концепції, проводить моніторинг її реалізації.*

1.2.2. Документи, що пройшли громадське обговорення та знаходяться в процесі затвердження

1. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку психологічної служби у системі освіти на період до 2030 року» (опубліковано 03.08.2026, обговорення до 17.08.2026, звіт про результати буде опубліковано на сторінці <https://mon.gov.ua/news/mon-proponuie-dlia-ho-proiekt-rozporiadzhennia-kmu-pro-zatv-planu-zakhodiv-z-realizatsii-kontseptsii-rozvytku-psykholohichnoi-sluzhby-u-systemi-osvity-na-period-do-2030-roku>).

2. Проект наказу МОН України «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України» (опубліковано 16.07.2026,

обговорення завершено 30.07.2026, звіт про результати буде опубліковано на сторінці <https://mon.gov.ua/news/mon-proponuie-dlia-hromadskoho-obhovorennia-proiekt-nakazu-pro-zatverdzhennia-polozhennia-pro-psykholohichnu-sluzhbu-u-systemi-osvity-ukrainy>).

3. Проєкт наказу МОН України «Про внесення змін до Типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти» (опубліковано 08.07.2026, обговорення завершено 24.07.2026, звіт про результати буде опубліковано на сторінці <https://mon.gov.ua/news/mon-proponuie-do-hromadskoho-obhovorennia-proiekt-nakazu-pro-vnesennia-zmin-do-typovykh-shtatnykh-normatyviv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity>).

4. Професійний стандарт «Практичний психолог закладу освіти» (обговорення завершено 31.05.2026, звіт про результати <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/gromadske-obgovorennia/2026/04/30/zvit-go-prakticnii-psixolog.pdf>).

5. Професійний стандарт «Соціальний педагог» (обговорення завершено 31.05.2026, звіт про результати <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/gromadske-obgovorennia/2026/04/30/zvit-go-socialnii-pedagog.pdf>).

6. Проєкт наказу Міністерства освіти і науки України «Про внесення змін до Порядку реагування на випадки булінгу (цькування) та Порядку застосування заходів виховного впливу» (опубліковано 26.03.2026, обговорення завершено 15.04.2026, звіт про результати <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/gromadske-obgovorennia/2026/03/26/zvit-pro-go-mon-buling.pdf>).

Увага! Затверджено: Наказ МОН України від 18.06.2026 року № 961 «Про внесення змін до Порядку реагування на випадки булінгу (цькування) та Порядку застосування заходів виховного впливу» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1078-26#Text>

1.2.3. «Положення про супервізію»

Відповідно до Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» (абзац другий частини третьої статті 38) Кабінет Міністрів України зробив важливий крок до розбудови системи якісної психологічної допомоги, ухваливши постанову «Про затвердження Положення про супервізію» (постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2026 № 993 розміщена за покликанням <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-polozhennia-pro-superviziiu-993-060826>).

Впровадження супервізії є обов'язковим інструментом професійного розвитку для фахівців галузі охорони психічного здоров'я.

Важливо:

- документ визначає основні вимоги до здійснення супервізії у сфері психічного здоров'я;

- видами супервізії є: супервізія за професійним напрямом, супервізія в межах науково обґрунтованого психотерапевтичного методу, інтервізія;
- надано визначення «інтервізії» – це форма індивідуальної або групової професійної підтримки фахівців у сфері психічного здоров'я (далі — фахівці), що здійснюється з дотриманням принципу «рівний рівному», передбачає обмін досвідом, колегіальний аналіз випадків, професійну рефлексію з окремих питань за напрямками роботи та забезпечує підвищення якості роботи, профілактику професійного вигорання, поширення ефективних методів роботи і подолання спільних проблем.

Увага! «Вимоги цього Положення не поширюються на педагогічних працівників, які забезпечують освітній процес у закладах загальної середньої освіти та проходять супервізію у порядку, визначеному МОН» (абзац другий пункт 1, вихідні дані наказу не зазначено).

Чи застосовується документ до працівників сфери освіти?

Хоча практичний психолог, соціальний педагог закладу освіти є фахівцями у сфері психічного здоров'я, та за своїм посадовим статусом вони залишаються педагогічними працівниками. Тому організаційні процедури для них регулюються нормативно-правовими актами МОН України. Щодо процедури супервізії в системі загальної середньої освіти чинним є наказ МОН України від 14.06.2024 № 855, яким затверджено «Порядок надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення супервізії)». Наказ визначає процедуру надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення супервізії) у сфері загальної середньої освіти. Дія поширюється на педагогічних працівників, які забезпечують освітній процес у закладах загальної середньої освіти. Але практичні психологи закладів освіти здійснюють психологічне забезпечення освітнього процесу, а не власне освітній процес. Станом на 1 серпня 2026 року від МОН України відсутні рекомендації щодо застосування даного наказу МОН України від 14.06.2024 № 855 для здійснення супервізії для працівників психологічної служби.

Наразі, *нормативно не врегульовано питання здійснення супервізії для працівників психологічної служби саме системи освіти*. Згідно з проєктом «Плану заходів з реалізації Концепції розвитку психологічної служби у системі освіти на період до 2030 року» – передбачено оновлення та затвердження Положення про професійну підтримку (супервізію) педагогічних працівників (працівників психологічної служби у системі освіти) (II квартал 2027 р.).

1.3. Ключові рекомендації для працівників психологічної служби

1.3.1. Ключові рекомендації для практичного психолога щодо новацій:

- впроваджувати доказові методики, використовувати стандартизовані, науково обґрунтовані інструменти діагностики та корекції, дозволені до застосування в освітньому середовищі;
- навчати педагогів базовим навичкам першої психологічної допомоги, первинного спостереження та саморегуляції для виконання завдань на рівнях 1–2, відповідно до Концепції;
- зосереджуватися на цілеспрямованій підтримці – консультації, психодіагностика, ведення випадків;
- налагодити алгоритм перенаправлення у складних випадках (рівень 4) – за згодою батьків, перенаправлення дитини до фахівців ІРЦ, медиків або психотерапевтів, завдання далі – інтегрувати їхні рекомендації в освітній процес;
- дбати про власну ресурсність – обов'язкова участь у програмах супервізії, інтервізії (для професійної підтримки, забезпечення якості послуг та запобігання вигоранню);
- враховувати тенденції трансформації психологічної служби та оперативну зміну потреб учасників освітнього процесу в конкретному закладі.

1.3.2. Ключові рекомендації для соціального педагога щодо новацій:

- тримати фокус професійної уваги на соціальному середовищі та захисті прав здобувачів освіти;
- спрямовувати зусилля на соціально-педагогічний патронаж, оцінку потреб дитини, профілактику булінгу, насильства та захист інтересів дитини;
- налагоджувати та розвивати міжвідомчу співпрацю з органами опіки, службами у справах дітей, надавачами соціальних послуг та благодійними організаціями;
- бути готовими до ведення випадку, який стосується порушення потреб та прав дитини, складних життєвих обставин, насильства, організувати перенаправлення здобувача освіти до інших суб'єктів, відповідно до чинного законодавства;
- працювати з родинами – активно долучати батьків до підтримки ментального здоров'я дитини та формування її індивідуальної освітньої траєкторії;

- дбати про власну ресурсність – обов'язкова участь у програмах супервізії, інтервізії (для професійної підтримки, забезпечення якості послуг та запобігання вигоранню);
- враховувати тенденції трансформації психологічної служби та оперативну зміну потреб учасників освітнього процесу в конкретному закладі.

1.3.3. Спільні рекомендації для обох фахівців:

- важливо усвідомлювати в умовах трансформації – що саме ми маємо робити по-новому або чим ми маємо стати в нових умовах?
- головний фокус уваги – системний перехід від подолання наслідків криз до профілактики та довгострокового супроводу;
- турбуватися про педколектив – поширення можливостей психосоціальної допомоги на педагогів;
- враховувати спеціалізацію завдань – чітке розмежування обов'язків між практичним психологом та соціальним педагогом;
- впроваджувати в освітній процес лише науково обґрунтовані та ефективні методики, доказова практика;
- освоювати цифрові інструменти;
- незалежно від перехідного етапу та періоду невизначеності – дотримуватися конфіденційності та етики роботи, проводити психоедукацію.

Підсумки розділу

Рекомендуємо керівникам закладів освіти, працівникам психологічної служби під час планування роботи на 2026/2027 н.р.:

- враховувати положення «Концепції розвитку психологічної служби у системі освіти на період до 2030 року» (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.07.2026 № 705-р), зокрема щодо впровадження багаторівневої системи надання психосоціальної та психологічної допомоги, створення психологічно безпечного освітнього середовища, реалізації травмо інформованого підходу, розвитку міжвідомчої взаємодії, забезпечення безперервного професійного розвитку працівників психологічної служби та посилення профілактичної, просвітницької і консультативної роботи з усіма учасниками освітнього процесу;

- керівникам закладів освіти прийняти відповідні організаційно-адміністративні рішення щодо впровадження в закладах рівнів організації надання психосоціальної та психологічної допомоги, відповідно до Концепції;
- керівникам закладів освіти сприяти впровадженню в освітній процес для здобувачів освіти факультативів психологічної тематики, програм соціально-емоційного навчання;
- керівникам закладів освіти сприяти участі фахівців психологічної служби у програмах супервізії, інтервізії (для професійної підтримки, забезпечення якості послуг та запобігання вигоранню).

Розділ II. Прогнозування роботи відповідно до тенденцій потреб щодо психосоціальної та психологічної допомоги учасників освітнього процесу в області

2.1. Склад працівників психологічної служби закладів освіти Полтавщини: статистика, проблемні питання

Працівники психологічної служби закладів освіти області забезпечують психологічне благополуччя учасників освітнього процесу та сприяють створенню безпечного освітнього середовища.

У 2025/2026 навчальному році в закладах освіти області працювали 550 практичних психологів (51 % закладів забезпечені фахівцями) та 310 соціальних педагогів (29 % закладів). Порівняно з 2024/2025 н.р. кількість фахівців обох категорій збільшилася (практичних психологів – на 17 осіб, соціальних педагогів – на 9 осіб). Найнижчі показники забезпечення закладів фахівцями психологічної служби – в ЗДО та в закладах позашкільної освіти, найвищі – в ЗЗСО обласного підпорядкування (докладніше в діаграмах 1, 2).

Загальна кількість ставок станом на 01.06.2026 року становила: практичних психологів – 371,104 ставки на 550 осіб (середній розмір ставки – 0,67 ставки); соціальних педагогів – 188,85 ставки на 310 осіб (середній розмір ставки – 0,61 ставки). Тобто, більшість фахівців змушені працювати на неповну ставку або суміщати посади для отримання заробітної плати на забезпечення власних базових потреб, що створює ризики їхнього власного вигорання та ускладнює надання системної фахової допомоги.

Увага! За 2025/2026 н.р. забезпеченість закладів освіти визначено саме особами практичних психологів та соціальних педагогів, а не ставками відповідно до нормативної потреби.

Також із педагогами працюють 12 психологів/консультантів із 18 центрів професійного розвитку педпрацівників.

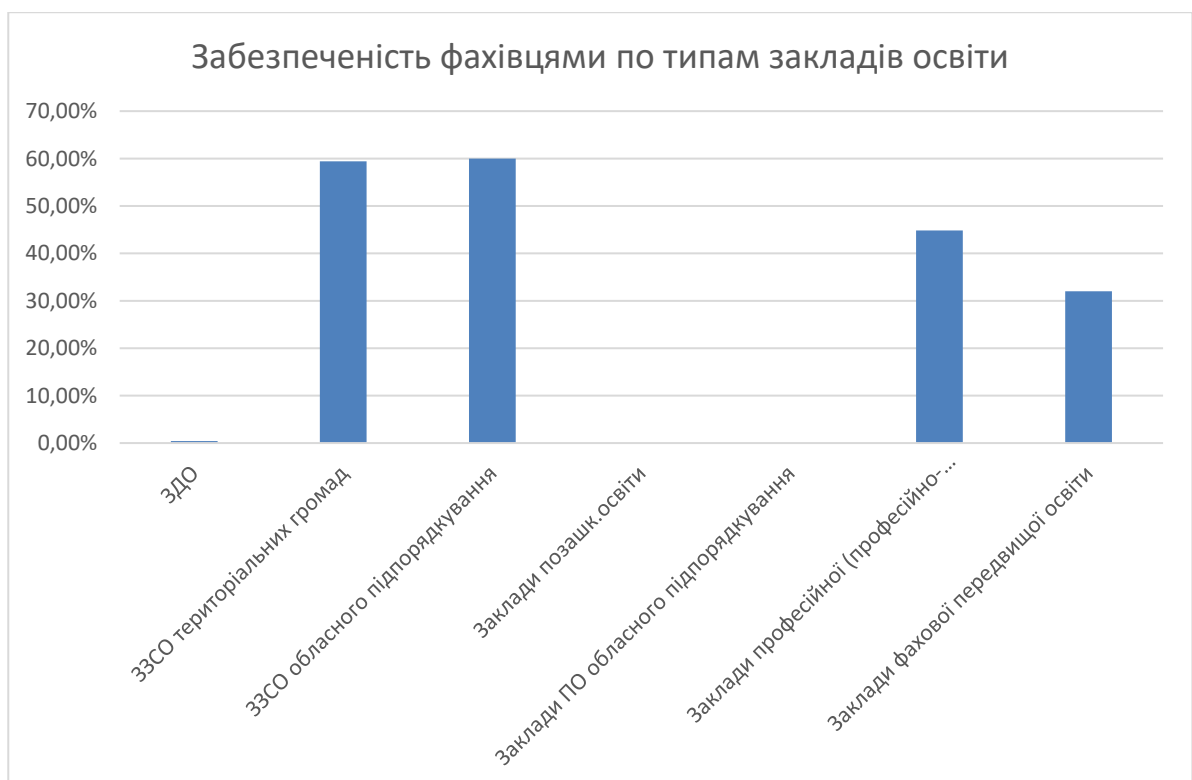
Діаграма 1

Забезпеченість практичними психологами

Діаграма 2

Забезпеченість соціальними педагогами

2.2. Організація праці працівника психологічної служби закладу освіти

2.2.1. На 2026/2027 н.р. чинні штатні нормативи практичних психологів, соціальних педагогів затверджені наказами МОН України:

- для ЗДО – наказ МОН України від 12.06.2025 № 844 «Про затвердження Типових штатних нормативів закладів дошкільної освіти»;
- для ЗЗСО – наказ МОН України від 06.12.2010 № 1205 «Про затвердження Типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти» (увага, нормативи не змінено);
- для закладів позашкільної освіти – наказ МОН України від 31.10.2012 № 1230 «Про затвердження Типових штатних нормативів закладів позашкільної освіти» (передбачено лише посаду практичного психолога);
- для закладів професійної освіти – наказ МОН України від 25.01.2011 № 114/18852 «Про затвердження Типових штатних нормативів закладів професійної освіти»;
- для закладів фахової передвищої освіти – наказ МОН України від 23.01.2014 № 60 «Про затвердження Типових штатних нормативів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації».

Актуальною проблемою залишається здійснення професійної діяльності окремими працівниками, які не мають відповідної фахової освіти (серед практичних психологів – 24 особи, соціальних педагогів – 134, станом на 01.06.2026). Така ситуація є суттєвою кадровою проблемою, оскільки може негативно впливати на якість надання психологічної допомоги та соціально-педагогічних послуг, відповідно до чинних нормативно-правових вимог. Зайве зазначати ризики, пов'язані з цим фактом, як для учасників освітнього процесу, з якими працюють фахівці без відповідної освіти, так і для самих фахівців (в першу чергу, підвищені ризики ускладнення ситуації, підміна методів роботи, емоційне вигорання).

Увага! Відповідно до вимог професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти», документами, що підтверджують професійну та освітню кваліфікацію працівника в першу чергу є: диплом бакалавра (6 рівень НРК) за спеціальністю 053 Психологія, диплом магістра (спеціаліста) (7 рівень НРК) за спеціальністю 053 Психологія. Увага! Код спеціальності змінено на С4 «Психологія» – відповідає колишній спеціальності 053.

2.2.2. Робочий час працівника психологічної служби в системі освіти

Регламентується Кодексом законів про працю України (КЗпП), профільними законами (як-от Закон України «Про освіту», «Про дошкільну освіту») та чинним Положенням про психологічну службу у системі освіти України (затверджено наказом МОН України від 22.05.2018 № 509, чинне станом на 10.08.2026). *Основні нормативні вимоги документів:*

- Кодекс законів про працю України (ст. 50) – визначає загальну нормальну тривалість робочого часу (не більше 40 годин на тиждень);
- Закон України «Про освіту» – визначає статус практичних психологів, соціальних педагогів як педагогічних працівників (стаття 76);
- Положення про психологічну службу у системі освіти України – регламентує зміст роботи та тривалість робочого тижня, графік роботи (пункт 5): «Тривалість робочого тижня та графік роботи практичного психолога і соціального педагога закладу освіти визначаються чинним законодавством з урахуванням типу закладу освіти та змісту роботи працівника. Практичний психолог та соціальний педагог здійснюють діяльність як у закладі освіти (психологічна просвіта, діагностична, консультативна, освітня діяльність, обробка результатів досліджень тощо), так і за його межами (підготовка до проведення заходів, оформлення робочої документації, планування, звітність, робота у навчально-методичних та наукових центрах, громадських організаціях тощо)»;
- Типові правила внутрішнього розпорядку для працівників державних навчально-виховних закладів України (затверджено наказом МОН України від 20.12.93 № 455, із змінами, розділ V, п.21): «В межах робочого дня педагогічні працівники закладу освіти повинні нести всі види навчально-методичної та науково дослідницької роботи відповідно до посади, навчального плану і плану науково-дослідної роботи... Час початку і закінчення роботи і обідньої перерви встановлюється для працівників Правилами внутрішнього розпорядку конкретного закладу освіти. Для окремих працівників умовами контракту може бути передбачений інший режим роботи.».

Тривалість та розподіл робочого часу за типами закладів освіти:

- в ЗДО (згідно із Законом «Про дошкільну освіту», стаття 26) тривалість робочого часу на одну тарифну ставку на тиждень – для практичного психолога становить 30 годин (обсяг педагогічного навантаження – безпосереднє здійснення освітнього процесу з вихованцями – 20 годин; виконання методичної, організаційної роботи та іншої педагогічної діяльності, передбаченої трудовим договором –10 годин); для соціального педагога становить 35 годин;

- в ЗЗСО, закладах позашкільної, професійної, фахової передвищої освіти тривалість робочого часу на одну тарифну ставку на тиждень для практичного психолога та соціального педагога – 40 годин; погодинний розподіл робочого часу за видами роботи – нормативно в чинному законодавстві не зазначено станом на 10.08.2026 року;

- в спеціальних ЗЗСО (згідно з чинною «Інструкцією про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти», затверджено наказом МОН України від 15.04.1993 № 102, в редакції від 30.06.2007, пункт 64) ставки заробітної плати (посадові оклади) практичним психологам виплачуються за 18 год на тиждень (3 години педагогічної роботи на день);

- у випадку розміру ставки менше 1 – робочий час розподіляється пропорційно відповідно до розміру ставки згідно з чинними нормативними вимогами.

Графік роботи фахівця визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку закладу та умовами трудового договору.

Увага! Інформація з різних джерел щодо розподілу робочого часу практичного психолога, соціального педагога закладу освіти, зокрема, листа МОН України від 26.09.2012 № 1/9-683 «Щодо розподілу робочого часу у практичних психологів та соціальних педагогів» (<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-683736-12#Text>) не є нормативно-правовою вимогою, а має рекомендаційний характер, слугує орієнтиром для практичної професійної діяльності. Наразі, унормовано погодинний розподіл робочого часу лише для фахівців в ЗДО, проєкт оновлення «Положення про психологічну службу у системі освіти України» передбачає унормування розподілу робочого часу для всіх фахівців.

2.3. Аналітичні дані щодо актуальних та прогнозованих потреб учасників освітнього процесу у психосоціальній допомозі

Відповідно до узагальнення запитів від учасників освітнього процесу до працівників психологічної служби Полтавської області у 2025/2026 н.р. фахівці під час роботи найбільше стикалися з такими запитами: супровід дітей з особливими освітніми потребами, зниження мотивації до навчання, супровід дітей із сімей внутрішньо переміщених осіб, емоційна підтримка, зниження рівня тривожності, асоціальні прояви у поведінці здобувачів освіти (докладніше в таблиці 1).

Таблиця 1

Статистика звернень до практичних психологів та соціальних педагогів різних типів закладів освіти за пріоритетними проблемними питаннями

Тематика звернень	Кількість звернень у 2025/2026 н.р. до фахівців (* зазначено якщо збільшення кількості порівняно з попереднім н.р.)	
	практичних психологів	соціальних педагогів
<i>З боку батьків</i>		
Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти	2244*	630
Труднощі у навчанні	2181	662
Шляхи підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання, проблеми шкільної неуспішності	1774	574
Адаптація дитини до нового колективу	1714	525
Психологічний та соціально-педагогічний супровід дітей із сімей внутрішньо переміщених осіб	1532*	634
Емоційна підтримка, зниження рівня тривожності	1420	382
Психологічний та соціально-педагогічний супровід дітей із сімей учасників АТО, ССО, бойових дій	1293	591
Булінг	68	30
Домашнє насильство	14	3
Суїцидальна поведінка, роздуми здобувачів освіти (тенденції поведінки)	48	13
<i>З боку педагогів</i>		
Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти	2436*	671
Психологічний клімат учнівського колективу, міжособистісні конфлікти	2067*	651
Асоціальні прояви у поведінці здобувачів освіти	1998*	758
Профілактика шкідливих звичок (вживання наркотичних речовин, напоїв що містять алкоголь, тютюнопаління)		716
Емоційна підтримка, зниження рівня тривожності	1664	438
Психологічний та соціально-педагогічний супровід дітей із сімей внутрішньо переміщених осіб	746	570
Психологічний та соціально-педагогічний супровід дітей із сімей учасників АТО, ССО, бойових дій	510	539
Адаптація дитини до нового колективу	1420	516
Труднощі у навчанні та готовність до навчання	1258	529
Вікові та індивідуальні особливості розвитку, проблеми самооцінки дитини	1219	382
«Професійне вигорання» педагогів	1182	319
Булінг	74	24
Домашнє насильство	31	19

Суїцидальна поведінка, роздуми здобувачів освіти (тенденції поведінки)	40	18
<i>З боку здобувачів освіти</i>		
Емоційна підтримка, зниження рівня тривожності	2924*	650
Професійне самовизначення здобувачів освіти	3555*	1305
Психологічний клімат учнівського колективу, міжособистісні конфлікти	2397*	708
Труднощі у навчанні	1759*	606
Булінг	60	11
Суїцидальна поведінка, роздуми здобувачів освіти (тенденції поведінки)	56	20
Дитяча злочинність	43	21
Домашнє насильство	10	6

При плануванні діяльності на новий навчальний рік доцільно проаналізувати запити від учасників освітнього процесу закладу освіти за попередній навчальний рік.

2.4. Рекомендації до прогнозування роботи відповідно до тенденцій потреб у психосоціальній та психологічній допомозі учасників освітнього процесу

2.4.1. Практичний психолог, соціальний педагог закладу освіти при прогнозуванні роботи на навчальний рік орієнтується на:

- специфіку конкретного закладу (гендерний та чисельний склад контингенту здобувачів освіти; кількість класів; наявність дітей окремих категорій, зокрема таких, що пережили потенційно психотравмуючі події, вимушено переміщених, дітей в СЖО, дітей з родин загиблих) (збір інформації від уповноваженої особи в закладі, класних керівників);
- розмір робочої ставки та відповідно об'єм робочих годин упродовж тижня (див. пункт 2.2.2.);
- запити адміністрації та досвід співпраці керівників та педпрацівників в закладі з фахівцями психологічної служби (обізнаність керівництва щодо особливостей роботи, завдань психологічної служби, конфіденційності та етики роботи, наявність окремого кабінету фахівця);
- зміни в нормативно-правовій базі, яка регламентує діяльність психологічної служби закладів освіти (див. розділ I, пункти 1.1., 1.2.);
- ключові рекомендації для працівників психологічної служби щодо актуальних новацій в психологічній службі (див. розділ I, пункт 1.3.);

- тенденції запитів від учасників освітнього процесу за попередній навчальний рік (див. *приклад у розділі II, пункті 2.2.*);
- рівень власної компетентності (відповідно формує для себе потенційні можливості отримання супервізії/інтервізії, методичної підтримки, навчання за програмами підвищення кваліфікації (див. *розділ III*).

2.4.2. У 2026/2027 навчальному році завданнями діяльності працівників психологічної служби закладів освіти є:

- побудова стратегії роботи відповідно до чотири рівневої структури організації надання психосоціальної та психологічної допомоги в закладі освіти;
- використання та впровадження травма відповідно до нормативної потреба інформованого підходу;
- участь у забезпеченні психологічно безпечного освітнього середовища;
- системна психоедукація всіх учасників освітнього процесу з питань психічного здоров'я, основ першої психологічної допомоги;
- профілактика серед учасників освітнього процесу ускладнень проживання потенційно психотравмуючих подій;
- сприяння формуванню позитивного психологічного мікроклімату в колективах груп/класів та закладу освіти в цілому;
- сприяння розвитку соціально-емоційних компетентностей і життєстійкості здобувачів освіти та педагогічних працівників;
- раннє виявлення психоемоційних труднощів та надання психосоціальної та психологічної допомоги здобувачам освіти та педагогічним працівникам;
- психосоціальна допомога дітям із сімей вимушено переміщених осіб, членів родин військовослужбовців, членів родин загиблих та зниклих безвісті;
- профілактика насильства, булінгу, дискримінації та інших ризиків;
- профілактика залучення здобувачів освіти до вживання психоактивних речовин (ПАР);
- профілактика формування тенденцій суїцидальної поведінки у підлітків, молоді
- надання цілеспрямованої допомоги здобувачам освіти та педагогічним працівникам;

- здійснення соціально-педагогічного патронажу, зокрема налагодження взаємодії із відповідними службами та надавачами соціальних послуг, відповідно до законодавства;
- перенаправлення здобувачів освіти для отримання спеціалізованої психосоціальної та психологічної допомоги з врахуванням їх потреб;
- психологічний супровід, соціально-педагогічний патронаж дітей з особливими освітніми потребами;
- психологічне забезпечення впровадження Нової української школи.

Увага! Нажаль, упродовж літнього періоду в умовах війни в родинях здобувачів освіти, педагогічних працівників могли відбутися події, що впливають на стан психічного здоров'я, зокрема, втрати, пов'язані з воєнними діями. Працівникам психологічної служби спільно з класними керівниками важливо бути ознайомленими з життєвими історіями контингенту для екологічного психологічного супроводу та врахування особливостей в освітньому процесі (травма інформований підхід).

2.4.3. Рекомендуємо при плануванні просвітницької та профілактичної роботи врахувати Міжнародні дати, присвячені увазі до спільних у світі проблем та потреб (за хронологією навчального року, основний перелік дотичний до роботи фахівців):

- 5 вересня – Міжнародний день благодійності;
- 10 вересня – Всесвітній день запобігання самогубствам;
- 21 вересня – Міжнародний день миру;
- 2 жовтня – Міжнародний день ненасильства;
- 10 жовтня – Всесвітній день психічного здоров'я;
- 16 листопада – Міжнародний день толерантності;
- 20 листопада – Всесвітній день дитини;
- 25 листопада – 10 грудня – Всеукраїнська кампанія «16 днів проти насильства»;
- 1 грудня – Всесвітній день боротьби із СНІДом;
- 3 грудня – Міжнародний день людей з інвалідністю;
- 10 грудня – День прав людини;
- 20 лютого – Всесвітній день соціальної справедливості;
- 20 березня – Міжнародний день щастя;
- 21 березня – Всесвітній день людей з синдромом Дауна;
- 2 квітня – Всесвітній день поширення інформації про проблему аутизму;
- 7 квітня – Всесвітній день здоров'я;

травень – Міжнародний та Всеукраїнський місяць обізнаності про ментальне здоров'я;

15 травня – Міжнародний день сім'ї;

31 травня – Всесвітній день без тютюну;

1 червня – Всесвітній день батьків; Міжнародний день захисту дітей;

12 червня – Всесвітній день боротьби з дитячою працею;

20 червня – Всесвітній день біженців;

26 червня – Міжнародний день боротьби зі зловживанням наркотичними засобами та їх незаконним обігом;

30 липня – Міжнародний день дружби;

30 липня – Всесвітній день боротьби з торгівлею людьми;

12 серпня – Міжнародний день молоді.

2.4.4. Додаткові науково-методичні матеріали для планування роботи

Увага! Подано орієнтовні матеріали, використовувати з урахуванням вище зазначених рекомендацій, об'єктивної ситуації та запитів в закладі освіти, робочого часу відповідно до розміру ставки. Впроваджувати в освітній процес лише науково обґрунтовані та ефективні методики доказової практики (затверджені/рекомендовані згідно з чинним законодавством).

- Відеозаписи семінарів Навчально-методичного кабінету психологічної служби ПАНО ім. М.В. Остроградського, що стосуються планування роботи та ведення документації працівника психологічної служби (звертаємо увагу, що зміст відповідно до чинної рекомендованої документації згідно листа МОН України від 24.07.2019 №1/9-477): 1) семінар-практикум від 11.09.2024 «Планування роботи та ведення документації практичним психологом, соціальним педагогом закладу освіти» <https://drive.google.com/file/d/1lrLKYp1Nt2ndT2KvM7P-WLD9Qjm-J2hm/view?usp=sharing> ; 2) семінар-практикум від 08.02.2024 «Ведення документації практичним психологом, соціальним педагогом закладу освіти» https://drive.google.com/file/d/1H8idf7lD-c8trjLez1ayMPtcMQyMy_1A/view?usp=sharing ;

- Гайдбук зі створення кабінету психологічної служби закладу загальної середньої освіти / укл. К. Жихарева, Р. Жихарев; за заг. ред. О. Петушкової, А. Аносової. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2026. — 111 с. <https://surl.li/qsdyvi> ;

- Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: практичний посібник / авт.-упор.: І.І. Ткачук, Н.В. Пророк, Н.В. Лунченко, В.М. Горленко, В.Д. Острова, Н.В. Сосновенко; за заг. ред. В.Г.

Панка. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 100 с.

- Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби : метод. рек. / авт.-упор.: В. М. Горленко, Ю.А. Луценко, В.Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук ; за заг. ред. В. Г. Панка. – Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. – 132 с.

- Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах освіти Полтавської області у 2025-2026 навчальному році: інформаційно-методичний збірник / Упор.: Зелюк В.В., Пилипенко В.В., Жара Н.М. – Полтава, ПАНО: 2025. – 294 с. («Психологічна служба», ст. 257-273 – актуально і станом на 2026/2027 н.р. <https://pano.pl.ua/wp-content/uploads/2025/08/MR-2025-2026-n.r.pdf>);

- Сторінки НМКПС на сайті ПАНО ім. М.В. Остроградського <https://pano.pl.ua/navchalno-metodichnij-kabinet-psihologichnoi-sluzhbi/>

Розділ III. Можливості підвищення кваліфікації в ПАНО ім. М.В. Остроградського, розвиток професійних компетентностей працівників психологічної служби

Важливою складовою професійного розвитку працівників психологічної служби є безперервне підвищення кваліфікації, спрямоване на вдосконалення професійних компетентностей, опанування сучасних підходів до надання психосоціальної та психологічної допомоги, забезпечення психологічного супроводу освітнього процесу та здійснення соціально-педагогічного патронажу

3.1. З січня 2027 року в Полтавській академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського пропонуються програми підвищення кваліфікації для працівників психологічної служби

Програми розроблені відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту» та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність працівників психологічної служби. Перелік програм підвищення кваліфікації:

- *денна форма навчання, 75 годин – «Професійна діяльність практичних психологів» та «Професійна діяльність соціальних педагогів»: їх зміст охоплює актуальні питання організації професійної діяльності, нормативно-правового забезпечення діяльності психологічної служби, сучасних підходів до психологічного супроводу учасників освітнього процесу, організації соціально-*

педагогічної діяльності, підтримки психічного здоров'я дітей та дорослих, профілактики булінгу, насильства, кризових станів, розвитку життєстійкості та стресостійкості;

- *заочна форма навчання, 120 годин – «Професійна діяльність практичних психологів» та «Професійна діяльність соціальних педагогів»:* програми реалізується із застосуванням дистанційних технологій навчання та самостійного опрацювання навчальних матеріалів; орієнтовані на поглиблення професійних знань, розвиток практичних компетентностей і формування навичок самоосвітньої діяльності; проходить у три етапи (І, 40 год – очний, опрацювання з викладачами тем; ІІ, 40 год – дистанційний, самостійна робота з опрацювання тем, виконання завдання; ІІІ, 40 год – очний, проводяться конференція з обміну досвідом, залікове, вихідне тестування за фахом);

- *дистанційна форма навчання, 60 годин – «Професійна діяльність практичних психологів» та «Професійна діяльність соціальних педагогів»:* навчання поєднує онлайн-заняття, самостійне опрацювання навчально-методичних матеріалів, виконання практичних завдань і професійну рефлексію, що забезпечує можливість ефективного поєднання навчання з професійною діяльністю; проходить у три етапи (І – організаційно-настановний, 9 год – очний; ІІ – дистанційний, 42 год – самостійне опрацювання тем, виконання завдання, підготовка до конференції з обміну досвідом, виконання мультимедійного тесту; ІІІ – заліковий, 9 год – очний, конференція з обміну досвідом, залікове, вихідне тестування за фахом);

- *денна форма навчання, 30 годин – «Психологічний супровід інклюзивного навчання: розвиток професійних компетентностей практичних психологів»:* програма відповідає компетентностям згідно професійному стандарту «Практичний психолог закладу освіти», спрямована на вдосконалення інклюзивної компетентності фахівців, підвищення готовності до реалізації завдань психологічного забезпечення інклюзивного навчання, корекційно-розвиткової роботи;

- *денна форма навчання, 15 годин – «Організація діяльності практичного психолога: нормативно-правова база та ведення документації» та «Організація діяльності соціального педагога: нормативно-правова база та ведення документації»:* їх зміст орієнтовано на удосконалення професійної компетентності фахівців щодо організації діяльності відповідно до чинного законодавства України та нормативних документів Міністерства освіти і науки України, зокрема вдосконалення компетентностей у сфері самоорганізації,

планування, оцінки ефективності та ведення службової документації, практико-орієнтовані;

- *денна форма навчання, 30 годин – програма підвищення кваліфікації практичних психологів та соціальних педагогів «Розвиток компетентностей практичних психологів та соціальних педагогів з проблеми протидії булінгу»:* передбачає міждисциплінарний підхід, практико-орієнтований зміст та форми навчання, наскрізне використання кейс-методу; спрямована на вдосконалення професійних компетентностей працівників психологічної служби щодо створення безпечного освітнього середовища, організації системної профілактики булінгу (цькування), своєчасного виявлення його проявів та ефективного реагування відповідно до чинного законодавства України;

- *денна форма навчання, 15 годин – програма підвищення кваліфікації практичних психологів та соціальних педагогів «Удосконалення навичок психосоціальної підтримки дітей та підлітків у сфері психічного здоров'я за 5-кроковою моделлю першого реагування»:* передбачає міждисциплінарний підхід, практико-орієнтований зміст та форми навчання; спрямована на розвиток практичних навичок надання психосоціальної підтримки дітям та підліткам, які переживають стресові, кризові або потенційно травматичні події, з урахуванням сучасних міжнародних підходів до підтримки психічного здоров'я; розроблена на основі «Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти "Психосоціальна підтримка для освітян"» (затверджена наказом МОН України від 19.08.2025 р. №1159, розробник: Громадська організація "Смарт освіта"); викладачі – сертифіковані ведучі програми.

Увага! Програми для ознайомлення розміщені на сайті ПАНО ім. М.В. Остроградського за покликанням: <https://pano.pl.ua/prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-2027-rik/> . Упродовж календарного року фахівець може пройти навчання більше ніж за однією програмою підвищення кваліфікації (наприклад: 75 год і 15 год). До навчання за програмами можуть долучатися психологи ЦПРПП.

3.2. Можливості проєкту пілотування державної політики «Гроші ходять за вчителем»

Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського долучилася до пілотування державної політики «Гроші ходять за вчителем».

Від фахівців психологічної служби можуть долучитися до пілотування *практичні психологи, які працюють в закладах загальної середньої освіти з учасниками освітнього процесу 7, 8, 9 (НУШ), 10 (пілот профільний) класів.*

Ознайомитися та подати заявку на участь у програмі підвищення кваліфікації «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в НУШ: комплексний підхід в умовах кризи» за покликанням: <https://vector.ued.gov.ua/uk/mpk/3425/detail/> . Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна), онлайн, 30 годин.

Увага! Подати заявку на платформі «Вектор» може лише зареєстрований користувач. При заповненні заявки на програму обрати спосіб оплати – кошти ГХЗВ.

Навчайтеся в Академії, використовуючи 1500 грн державного фінансування у 2026 році.

*Тетяна ХОРОШЕВА, Ольга САМОЙЛЮК, методисти
навчально-методичного кабінету психологічної служби
Полтавської академії неперервної освіти
ім. М.В. Остроградського*